

λάδος, ἢ ὁποία τὰ δέχθηκε σὰν ἓνα ἀπόκοσμο φιλικὸ χαιρετισμό.

Τὰ παρουσιάζω λοιπὸν σήμερον στὸ κοινὸν τὸ ἑλληνικόν, πὺρ τόσον ἠγάπησεν ὁ Σίμων Ἀποστολίδης καὶ διὰ τὸ ὁποῖον ἔδωσε τόσα χαριτωμένα τῆς ψυχῆς του ἀποσπάσματα, μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι θὰ ἔ' ἀναγνώσῃ ὅπως τοῦ τὰ δίδω: εὐλαβικά.

Ἀθῆναι 27 Φεβρουαρίου 1930.

ΕΛΛΗ ΧΑΡ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΟΥ

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΠΑΠΠΟΥ ΜΟΥ

Ὦν πρὸς μητρὸς πάππον μου δὲν τὸν ἐγνώρισα. Διὰ τὸν ἀπλούστατον λόγον, ὅτι ἀπεθανε πολλὰ ἔτη πρὶν ἢ γεννηθῶ. Εὐτύχημα δὲ τοῦτο ἐθεώρησα πρῶτον μὲν, διότι ἂν τὸν ἐγνώριζα, θὰ ἤμουν σήμερον ἐσχάτογηρος, ἢ, καὶ τὸ πιθανώτερον, πλησίον του εἰς τὸν ἄλλον κόσμον, ὅπου ὁ βίος δὲν φαίνεται νὰ εἶνε πολὺ εὐχάριστος· καὶ δεύτερον, διότι θὰ παριστάμην ἴσως αὐτόπτης μάρτυς τοῦ τραγικοῦ του θανάτου, ὁ ὁποῖος ἀκόμη μὲ συγκινεῖ, ὡσάκις ἀναπολήσω εἰς τὴν μνήμην μου τὰς ζωρὰς καὶ μετὰ λυγμῶν διηγήσεις τῆς μάμμης μου περὶ τοῦ εἴδους καὶ τῶν περιστάσεων τῆς τελευτῆς τοῦ μακαρίτου οὐζύγου της.

Αἱ ἀφηγήσεις αὐτῆς περὶ τοῦ οικογενειακοῦ δράματος βαθέως τρώντι ἐνεχαράχθησαν εἰς τὴν παιδικὴν ψυχὴν μου, ὄχι μόνον ἕνεκα τῆς μικρᾶς ἡλικίας, ὁπότε πᾶσα ἐν γένει διήγησις συμβάντων πραγματικῶν ἢ φανταστικῶν, πολὺ ὀλιγώτερον τραγικῶν καὶ τοῦ προκειμένου δράματος, ἔκτακτον ἐμποιοῦσα ἐντύπωσιν ἀνεξαλείπτως ἐν τῇ μνήμῃ χαράσσεται, ἀλλὰ καὶ διότι ἡ δυστυχὴς γιὰγιά μου μὴ κατορθώσασα καὶ μετὰ πάροδον πολλῶν ἐτῶν νὰ λησμονήσῃ τὴν

συμφοράν της, πολλάκις, συμπεσόντος τοῦ λόγου, ἐπανελάμβανε τὴν ἀφήγησιν τῆς τρομερᾶς σκηνῆς τοῦ θανάτου τοῦ συζύγου της πρὸς διαφόρους νεωτέρους συγγενεῖς ἢ γνωρίμους, εἰς τὸν κύκλον τῶν ὁποίων καὶ ἐγὼ μικρὸν παιδίον μετ' ἄλλων συνομηλίκων μου ἐτύγγανε νὰ παρευρίσκωμαι ἀπλήστως ἀκροώμενος τῆς διηγήσεώς της καὶ θλιβόμενος διὰ τὰ χυνόμενα δάκρυά της.

Ἄλλὰ καὶ ἄλλος τις λόγος συνετέλεσεν εἰς τὸ νὰ συγκρατήσω πιστῶς ἐν τῇ μνήμῃ μου τὴν εἰκόνα τῆς καταστροφῆς μεθ' ὅλων τῶν λεπτομερειῶν αὐτῆς καὶ μέχρι σήμερον ἔτι ζωηρὰν παραμείνασαν, καίτοι ἔκτοτε μακρὰ παρῆλθον ἔτη. Οὗτος δὲ εἶνε ὅτι ἡ καλὴ καὶ ἀγαθοτάτη μάμμη μου ἦτο πεπρωτισμένη μὲ ἕξοχον παραστατικὴν τῶν πραγμάτων δύναμιν, τὴν ὁποίαν ἐξῆρεν ἔτι περισσότερον καὶ ἡ ἐκτάκτως εὐκίνητος φυσιογνωμία της ἀποτυποῦσα ἐκάστοτε ἐντονώτατα καὶ τὸ ἐλάχιστον ψυχικὸν πάθος κατὰ τὴν ἀφήγησιν. Πρὸς τούτοις αἱ χειρονομίαι καὶ κινήσεις της ἦσαν ἀφθονοὶ καὶ ζωηρόταται ἢ φωνὴ της πλήρης θέρμης καὶ παθητικοῦ τόνου διαβαθμιζομένη ἐπακριβῶς ἀναλόγως τῆς ψυχικῆς συγκινήσεως, καὶ ὁ λόγος δὲ γοργός, βίαιος, ἔμπλεως πάθους καὶ εἰκονικὸς χρωματίζων ἐν τῇ ὁρμῇ του ζωηρῶς τὰς ἰδέας, τὰ πρόσωπα καὶ τὰ πράγματα, ὥστε νὰ φαίνωνται ταῦτα παρελαύνοντα πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ὡς εἰκόνες ζῶσαι καὶ κινούμεναι ὡς ἐν ταινίᾳ κινηματογράφου. Κατὰ τὰς στιγμὰς τῆς δραματικῆς ἀφηγήσεώς της καὶ ἡ ἰδία ἀσυναίσθητος οὕτω μετεβάλλετο εἰς ἀπαραμίλλου τέχνης τραγωδὸν ἐπὶ σκηνῆς θεάτρου συναρπάζουσαν καὶ συγκλονίζουσαν βαθέως τὴν ψυχὴν τῶν θεατῶν διὸ καὶ πολλάκις προεκάλει τὰ δάκρυα ἡμῶν τῶν ἀκροωμένων, μικρῶν τε καὶ μεγάλων, τὰ ὁποῖα συνέρρεον συχνὰ μετὰ τῶν ἰδικῶν της.

Τὸ δράμα συνέβη κατὰ τὸ ἔτος 1838. Ὁ πάππος μου εἶχε τότε ἡλικίαν μόλις 34 ἐτῶν, ἦτο ἀγαθὸς τις ἀστὸς ἐκ τῶν προϋχόντων τῆς Βάρνης, ἑλληνικωτάτης ἄλλοτε πόλεως τοῦ Εὐξείνου, ἀσχολούμενος ἐν τῇ φιλοσοφικῇ αὐταρκεῖᾳ τῶν ἀνθρώπων τῶν χρόνων ἐκείνων εἰς μικρὸν τι ἐμπόριον διὰ

τοῦ ὁποίου συνετήρει ἐν ἀνέσει τὴν οἰκογένειάν του. Εἶχεν ἤδη ἀποκτήσει δύο υἱοὺς καὶ τρεῖς θυγατέρας, ἦτο δὲ τοιαύτης σιδηρᾶς ὑγείας, ὥστε ἐν περιπτώσει τυχὸν ἀσθενείας του ἠδύνατο νὰ ἀντιστῇ κατὰ τῆς θεραπείας τοῦλάχιστον τριῶν ὁμοῦ ἰατρῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Ἡ ὑγεία, ἡ χαρὰ καὶ ἡ εὐδαιμονία ἐβασίλευεν ἐν τῇ πατριαρχικῇ αὐτοῦ οἰκογενείᾳ.

Ἄλλὰ βάσκαγος δαίμων φθονήσας τὴν εὐτυχίαν τοῦ οἴκου του ἐξαπέλυσεν εἰς τὰς ἀκτὰς ἐκεῖ τοῦ Πόντου ἐν τέρας, ἐφάμιλλον τῶν τῆς μυθολογίας, ὑπὸ μορφήν Ἀσκληπιοῦ ἐνσπείραντος μετ' οὐ πολὺ τὸν τρόμον, τὴν συμφορὰν καὶ τὴν ἐρήμωσιν εἰς πολλὰς τέως εὐτυχούσας οἰκογενείας τῆς πόλεως Βάρνης, ἀργότερον δὲ καὶ τῶν ἄλλων παραλίαν τῆς Μαύρης Θαλάσσης.

Ὁ ἰατρὸς οὗτος, ὁ ὁποῖος κατὰ τραγικὴν εἰρωνείαν ὠνομάζετο **Σπεράντσας**, δηλ. ὡς νὰ ἐλέγομεν: **Φερελπίδης** ἢ **Εὐελπίδης**, κατήγετο ἐκ τῶν Σποράδων νήσων τοῦ Αἰγαίου, καταπλεύσας ἀποφράδα τινὰ ἡμέραν εἰς Βάρναν δι' ἰστιοφόρου ἐκ Κωνσταντινουπόλεως. Κατὰ τὰς ζωηρὰς περιγραφὰς τῆς μάμιμης μου φαίνεται νὰ ἦτο σχεδὸν μεσήλιξ, ὑψηλόσωμος, μελαπὸς καὶ ἰσχνὸς μὲ μαύρας μακρὰς φαβορίτας, καλυπτούσας καὶ τὰ μῆλα τῶν παρειῶν, φέρων ὑψηλὸν πῖλον καὶ ματογυᾶλια, ποδήρη ρεδιγκόταν μὲ δύο σειρὰς μεγάλων κομβίων καὶ μαῦρον πλατὺν λαιμοδέτην περιβάλλοντα τὸν λαιμόν του κατὰ τὸν τότε συρμόν τοῦ Λουδοβίκου Φιλίππου. Ἡ φυσιογνωμία του μὲ τοὺς δύο μικροὺς καταμέλανας καὶ ὑπὸ τὰς κόγχας βαθέως κεκρυμμένους ὡσεὶ ἐνεδρεύοντας ὄξεις ὀφθαλμούς του ἐξέφραζε τι τὸ σοβαρὸν μέχρι τοῦ ἀπαισίου· **σωστὸς Χάρος**, ὡς συνοψίζουσα ἡ ἀτυχὴς γαγιαί μου βαρυαλοῦσα ἔλεγε, καὶ προσθέτουσα πάντοτε ὡς ἐπωδόν: **ποῦ νὰ μὴν ἔσωνε νὰ φθάσῃ!**

Ὁ Σπεράντσας δὲν ἐβράδυνε νὰ ἐπιζητήσῃ τὴν γνωριμίαν τῶν ἐξεχόντων προσώπων τῆς κοινωνίας τῆς μικρᾶς πόλεως καὶ νὰ σχετισθῇ μετ' αὐτῶν, τοῦ κυλινδρικοῦ πῖλου του προλειαινόντος τὴν ὁδὸν δίκην ὁδοστρωτῆρος εἰς τὰς

κοινωνικάς του σχέσεις ταύτας, ὡς καὶ τῶν ἄλλων ἀγυρτικῶν τρόπων καὶ λόγων μετὰ τῆς φραγκικῆς ἀμφιέσεώς του ἐπιβαλλομένων εἰς τοὺς ἀγαθοὺς, ὅσον καὶ ἀφελεῖς ἀστοὺς ἐκείνους, οἵτινες οὐδέποτε οὐδὲ πόρρωθεν ἤθελον συλλάβει ἐν νῶ τὴν ἱερόσυλον σκέψιν νὰ συγκρίνωσι τὰ μελανὰ σαρίκια, τοὺς τζουμπέδες, τὰ ἀντεριά καὶ τῆς βράκες των, τὰ ἀπτὰ ταῦτα τεκμήρια καὶ σύμβολα κατ' αὐτοὺς τῆς ἀμαθείας, βαρβαρότητος καὶ τοῦ ὑποδοεῦς τοῦ ὑποδούλου Ἀνατολίτου πρὸς τὸν ὑψηλὸν πῖλον, τὴν ᾠεδικόταν καὶ τὰ πανταλόνια τὰ συμβολίζοντα ἀφεύκτως, τὰ τεκμηριοῦντα τὴν σοφίαν, τὸν πολιτισμὸν καὶ τὸ ἀνώτερον ἐν παντὶ Εὐρωπαϊκόν. Διὸ καὶ ἐθεώρουν πολλοὶ ὡς τιμητικόν τι τὴν γνωριμίαν μετὰ τοῦ Σπεράντσα καὶ εὐτύχημα τὴν ἀφίξιν του εἰς τὴν πόλιν των.

Μεταξὺ τῶν ἄλλων ἔσπευσε νὰ σχετισθῆ μετ' αὐτοῦ καὶ ὁ Δημητράκις Τζορμπατζῆς στενὸς φίλος ἐκ παιδικῆς ἡλικίας τοῦ ἀτυχοῦς πάππου μου, Γεωργίου Τρανοῦ, εἰς τῶν *τζορμπατζήδων*, δὲ τῆς πόλεως, ὅστις εἶχε καὶ ἰδιαίτερον λόγον νὰ γνωρισθῆ μετὰ τοῦ νεοαφιχθέντος ἱατροῦ, διότι ἐθεώρει ἑαυτὸν ὀλίγον τι ἱατρὸν ὡς καταγινόμενος μὲ τὰ *γιατροσόφια* τῆς ἐποχῆς καὶ γνωρίζων τὴν *Σολομωνικήν*, τὸ βιβλίον τοῦτο τῆς τότε πάσης σοφίας. Ἐξήσκει μάλιστα ἐρασιτεχνικῶς καὶ χάριν φιλοδοξίας μᾶλλον ἢ πρὸς χρηματισμὸν τὴν ἱατρικὴν παρὰ τοῖς συμπολίταις του, καὶ πλειότερον παρὰ τοῖς οἰκείοις, οἱ ὅποιοι τὸν ἐνόμιζον ὡς σοφὸν τινὰ καθὸ δυνάμενον νὰ διαβάξῃ, νὰ γράφῃ καὶ νὰ καταγίνεται μὲ βιβλία.

Ὁ Δημητράκις Τζορμπατζῆς λοιπὸν οὗτος, τὸ μὲν ἐκ ματαιοδοξίας ὅπως συναναστρέφεται μετὰ σοφοῦ, τὸ δὲ καὶ ἐκ πονηρᾶς ὀπισθοβουλίας ὅπως ἐπαυξήσῃ τὰς ἱατρικάς του γνώσεις ἀντλῶν ἐκ τῆς σοφίας τοῦ Σπεράντσα συνεδέθη μετ' οὐ πολὺ στενῶς μετ' αὐτοῦ. Τοῦτο δὲ ὑπῆρξεν ἀκριβῶς ἡ αἰτία τῆς καταστροφῆς τοῦ πάππου μου, ὡς θὰ ἐξιστορήσω κατωτέρω.

Ἦδη ὁ *ντοῦρ* Σπεράντσας ἐντὸς δύο ἢ τριῶν μηνῶν ἀπὸ τῆς ἐν τῇ πόλει ἐγκαταστάσεώς του εἶχεν ἀποκτήσει

φήμην δεινοῦ ἰατροῦ. Οἱ παπάδες ἰδίως καὶ οἱ νεκροθάπται, οἱ ὅποιοι ἔνεκα αὐτοῦ ἔκαμναν χρυσὸς δουλιές, διεσάλπιζον τὴν φήμην του καὶ ἐχρησίμευον ὡς ἡ ἐπιτηδειότερα **ὄρελάμα** ἐφημερίδος τῆς σημερινῆς ἐποχῆς. Περὶ τοὺς εἴκοσι φιλησούχους καὶ τέως εὐτυχεῖς οἰκογενειάρχας καὶ ἄθῶα παῖδια εἶχεν ἤδη ἔξαποστείλει ἡ τρομερὰ ἐπιστήμη τοῦ Σπεράντσα πρὸς τὸν Ἄδην! Καὶ ἐν τούτοις ἀντὶ νὰ ἀμαυρωθῇ ἡ ἐπιστημονικὴ του ὑπόληψις, τὸναντίον ἠῦξανε καὶ ἐκραταιοῦτο! Τὸ θαῦμα τοῦτο τὸ κατώρθωνεν ἡ ἀνεξάντλητος ἐφευρετικότης τοῦ ἀγυρτικοῦ πνεύματος τοῦ ὀλετήρος ἰατροῦ καὶ τὸ ἀδιατάρακτόν του ἦθος ἀφ' ἑνός, καὶ ἀφ' ἑτέρου ἡ μωρία τοῦ πλήθους, τὸ ἀειθαλὲς τοῦτο δένδρον τὸ φυόμενον εἰς ὅλας τὰς ἐποχὰς καὶ εἰς ὅλα τὰ γεωγραφικὰ πλάτη τῆς γῆς, τοὺς κάρπους τοῦ ὁποίου δρέπουν καὶ ὑπὸ τὴν σκιὰν τοῦ ὁποίου μακαρίως ἔξαπλοῦνται καὶ ἡδέως ἀναπαύονται οἱ ἀγύρται προφυλασσόμενοι ἀπὸ τὰς καυστικὰς ἀκτῖνας τοῦ φωτὸς τῆς ἀληθείας. Εἶχε δηλαδὴ κατορθώσει νὰ πείσῃ τοὺς ἱερεῖς καὶ τοὺς νοημονεστέρους τῶν πολιτῶν ὅτι δεινὰ ἐπιδημίαι μαστίζουσι τὴν πόλιν, ἡ **γαστρικὰ**, ἡ **τύφικα** καὶ ἡ **πουντοπνευμονία**, ἰταλιστὶ λέγων τὰς λέξεις πρὸς πλειοτέραν ἐπιβολὴν καὶ μείζον κῦρος τῆς γνώμης του. Αἱ ἀσθένειαι αὐταί, ἔλεγε, φονεύουσι τὸν ἀνθρώπον ἐντὸς 24 ὥρῶν ἢ τὸ πολὺ ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν, καὶ ὅτι αὐτὸς κατώρθωνε νὰ παρατείνῃ τὴν ζωὴν τῶν ἀρρώστων χάρις εἰς τὴν ἐπιστήμην του ἐπὶ πέντε ἢ δέκα ἡμέρας, καὶ τινὰς μάλιστα καὶ ἔσωζε, μολονότι οἱ διασωθέντες ἦσαν ἀκριβῶς ἐκεῖνοι, ὅσοι δὲν ἠκολούθησαν κατὰ γράμμα τοὺς κανόνας τῆς θεραπείας του.

Ἡ διαβεβαίωσις του αὕτη γινομένη μετὰ μεγάλης σοβαρότητος μετεδίδοτο ἀπὸ στόματος εἰς στόμα ἀνὰ τὴν πόλιν καὶ ἐσχηματίσθη ἡ πεποιθήσις ὅτι ὁ ἰατρὸς αὐτὸς πρέπει νὰ εἶνε ἔξοχος ἐπιστήμων, ἀφοῦ κατορθώνει παλαιῶν πρὸς τὸν χάρον νὰ διατηρῇ ἐν τῇ ζωῇ τὰ θύματά του κατὰ πέντε καὶ δέκα ἡμέρας περισσότερον ἀπὸ τὸν συνήθη κανόνα εἰς τὰς φοβεράς ταύτας ἐπιδημικὰς νόσους.

Συνίστατο δὲ ἡ δραματικὴ θεραπευτικὴ του εἰς μίαν

τριλογία· ἴγουν εἰς ἀλλεπαλλήλους φλεβοτομίας, εἰς ἀλεπάλληλα καθάρσια καὶ εἰς ὑπερβολικὴν ἐφίδρωσιν διὰ τῆς θερμότητος. Συνήθως μετὰ τὴν δευτέραν φλεβοτομίαν ἐγένετο ἡ καθάρσις τοῦ δράματος διὰ τῶν καθαρσίων. Οὐχ ἦττον ὅμως ὄχι σπανίως καὶ μετὰ τὴν πρώτην φλεβοτομίαν . . . ἀντίο Σπεράντσα! ἀνέκραζον περιλύπως προσβλέποντες τὸν ἰατρὸν οἱ ἀσθενεῖς τοῦ ἀποδημοῦντες πρὸς Κύριον. Πᾶσα ἐλπίς τῶντι ἀπόλλυτο διὰ τὸν ἔχοντα ὀλίγον τι λεπτοφυᾶ κρᾶσιν ἀσθενῆ! "Ὅσον ἀφορᾶ διὰ τὸ τρίτον μέρος τῆς θεραπευτικῆς τριλογίας, τὴν διὰ τῆς ὑπερβολικῆς δηλ. θερμότητος ἐφίδρωσιν τοῦ πάσχοντος δὲν ἐδίδετο συνήθως καιρός. Ἡ πράξις αὕτη τοῦ δράματος ἀντικαθίστατο συχνάκις ὑπὸ τῶν νεκρικῶν ψαλμοφιδῶν τῶν ἱερέων καὶ τῶν γόνων καὶ κοπετῶν τῶν οἰκείων διὰ τὸν ἕκ τοῦ δεινῶν του ἤδη ἀπαλλαγέντα.

Πολλάκις ἐν τούτοις ὁ δόκτωρ Σπεράντσας μετ' ἀπορίας παρετήρει εἰς τοὺς ἀσθενεῖς του ὅτι μετὰ τὴν τρίτην φλεβοτομίαν καὶ τὸ τέταρτον καθάρσιον παρουσιάζετο αὐτομάτως ψυχρὸς ἰδρῶς περιλούων ἀφθόνως τὸ σῶμα αὐτῶν, καὶ μετὰ τοῦ ἰδρῶτος δὲ τούτου συνάμα ἤρχιζεν ἡ ἀγωνία τοῦ θανάτου μετὰ γενικῆς ἀποψύξεως τοῦ σώματος, ἦν τέλος ἐπεσφράγιζε τακτικῶς ὁ θάνατος.

Τὸ περίεργον τοῦτο φαινόμενον μένει ἀκόμη ἀνεξήγητον ἐν τῇ Ἐπιστήμῃ, ἔλεγεν ὁ Σπεράντσας εἰς τὸν ὁπαδὸν καὶ θαυμαστήν του Δημητράκιν κατὰ τὰς ἰδιαιτέρας του συνδιαλέξεις μυνῶν αὐτὸν εἰς τὰ μυστήρια τῆς ἱστορικῆς ἐπιστήμης, Ἐνῶ ὁ θερμὸς ἰδρῶς ὁ ἄνευ πυρετοῦ ἐξηγεῖται εὐκόλως, καθὸ τεχνητῶς διὰ τῆς θερμότητος προκαλούμενος. Μὴ δυνάμενος δὲ νὰ ἐξηγήσῃ τὸν εἰς ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις ἐπερχόμενον θάνατον τῶν ἀσθενῶν του περιωρίζετο ἀπλῶς πρὸς διαφωτισμὸν τοῦ μαθητοῦ του νὰ δογματίζη, ὅτι δύο κατηγορίαι θανάτου ὑπάρχουσιν ἀναλόγως τῆς θερμοκρασίας τοῦ ἰδρῶτος, ἐκφράζων μάλιστα τοὺς ἐπιστημονικοὺς ὅρους ἰταλιστί, καθὸ σπουδάσας, ὡς δισχυρίζετο, ἐν τῇ περιωνύμφῳ τότε Σχολῇ τῆς Πάδοβας: la morte calda καὶ la morte fredda, ἴγουν ὁ θερ-

μὸς θάνατος καὶ ὁ ψυχρὸς θάνατος· ὁ πρῶτος μάλιστα ἐπέρχεται ἐνίοτε **κεραυνοβόλος** ἐν πλήρει ἐφαρμογῇ τῆς θεραπείας: *morte fulminante*.

Αἱ λεπτομέρειαι αὗται τῆς διδασκαλίας τοῦ Σπεράντσα εὐρέθησαν ἐπιμελῶς σημειωμέναι ἐπὶ φύλλων χάρτου παρεμβεβλημένων μεταξὺ τῶν σελίδων τοῦ βιβλίου τῆς **Σολωμονικῆς** τοῦ Δημητράκι Τζορμπατζῆ, ὁ ὁποῖος πάντοτε ἐφιλοδοξεῖ ἐκ φυσικῆς κλίσεως πλειότερον νὰ ἀυξήσῃ τὰ κεφάλαια τῶν ἱατρικῶν του γνώσεων ἢ τὰ κεφάλαια τοῦ μικροῦ του ἐν τῇ ἀγορᾷ καταστήματος ἀποικιακῶν. Πολλὰ ἔτη κατόπιν τοῦ θανάτου τοῦ Δημητράκι Τζορμπατζῆ, ὅστις ἀγνοῶ ἀπὸ ποῖον εἶδος θανάτου, ψυχροῦ ἢ θερμοῦ, ἀπέθανε, τὰ χειρόγραφα του τυχαίως περιῆλθον εἰς χειράς μου. Ἐν αὐτοῖς πλὴν ἄλλων ὑπῆρχον καὶ βιογραφικαὶ τινες σημειώσεις περὶ τοῦ Σπεράντσα, ὅτι οὗτος κατήγετο ἀπὸ τὴν Φολέγανδρον, ὅτι εἶχε σπουδάσει ἐπὶ δεκαετίαν εἰς τὴν σχολὴν τῆς Πάδοβας κινήσας τὸν θανασμὸν τῶν σοφῶν καὶ προκαλέσας τὸ μῖσος τῆς ἀντιπάλου Σχολῆς τοῦ Μονπελλιέ, τὴν ὁποῖαν σφοδρῶς ἐπολέμει, εἶχε μεταβῆ ἀκολούθως πρὸς ἐξάσκησιν εἰς τὴν Σῦρον, ὅπου κατὰ κακὴν του τύχην ἐξεράγη ἐπιδημία **γάστρικας, τυφίας** καὶ **πουντοπνευμονίας**, ὅπως καὶ ἐν Βάρνη. Ἐκ Σύρου ἠναγκάσθη νὰ ἀπέλθῃ καὶ νὰ καταφύγῃ εἰς Σμύρνην, διότι ἄγριός τις Ὑδραῖος πλοίαρχος ἀπεπειράθη δις νὰ τὸν φονεύσῃ ἀποδώσας ἐν τῇ ἀμαθείᾳ του εἰς αὐτὸν τὸν ἐντὸς δύο ἡμερῶν ἐπελθόντα **θερμὸν θάνατον** (μόρτε κάλντα) τῆς τέως ὑγιεστάτης συζύγου του παρὰ τὴν αὐστηρὰν ἐν τούτοις ἐφαρμογὴν τῆς ἐπιστημονικῆς μεθόδου του αἰ τοὺς ὑπερανθρώπους ἀγῶνάς του κατὰ τῆς κακοήθους ἐπιδημίας τῆς πόλεως ἐκείνης, ὅπου κατήντησε νὰ μὴ νυναντᾷ τις πλέον καθ' ὁδὸν ἀνθρώπους μὴ πενηθοροῦντας. Τόσον φοβερὰ ἦτο ἡ ἔντασις καὶ ἔκτασις τῆς ἐπιδημίας ἐκείνης!

Ἐν Σμύρνη ὁ Σπεράντσα μόλις ἐγκατασταθεὶς συνήνησε δύο ἐχθροὺς ματαιώσαντας ἐντὸς ὀλίγου χρόνου τὴν τῆς πλουσίας ἐκείνης πόλει εὐδοκίμησίν του, καὶ τὸ χειρό-

τερον, ἐξαναγκάσαντας ὁσονούπω αὐτὸν εἰς ἐσπευσμένην διὰ παντὸς ἀναχώρησιν. Ὁ εἷς ἐκ τῶν ἐχθρῶν ἦτο ἤδη γνωστὸς εἰς αὐτὸν ἐκ Σύρου· ἡ κατηραμένη δηλ. ἐκείνη τῆς *γαστρικας, τύφικας* κτλ. ἐπιδημία, ἡ ὁποία κατὰ διαβολικὴν σύμπτωσιν ἤρχιζεν ἅμα τῇ ἀρχῇ τῆς ἐξασκήσεως τοῦ ἐπαγγέλματός του καὶ ἀναλόγως τοῦ ἀξαναομένου ἀριθμοῦ τῶν πελατῶν του ἐπεξετείνετο ὁλονέν, ἔπαυε δὲ εὐθὺς ἅμα τῇ ἀπομακρύνσει του ἐκ τῆς πόλεως, ὡς ἐμάνθανε τοῦτο ὕστερον διὰ τῶν ἀλληλογραφιῶν ἐκ τῶν περισωθέντων ἀπὸ τῆς ἐπιδημίας φίλων του. *Διαόλου πείραξις!* εἶχε σημειώσει ἐν παρενθέσει ὁ Χατζῆ Δημητράκις εἰς τὰς βιογραφικὰς τούτας σημειώσεις περὶ τοῦ διδασκάλου του.

Ὁ δεῦτερος ἐχθρὸς ὅστις προέβαλεν ἀπροόπιτως πρὸ τοῦ Σπεράντσα ἐν Σμύρνη ἦτο ἓνας λεβαντῖνος ἰατρός, ὀνόματι *Φουρτούνας*, ὅστις ἐκαυχᾶτο ὅτι ἦτο μαθητὴς τῆς σχολῆς Μονπελλιέ. Αἱ δύο ἀντίπαλοι σχολαὶ εὐρέθησαν ἀντιμέτωποι· ἡ σύρραξις ἦτο ἄφρευκτος!

Μεταξὺ τῶν δύο *νιοτόρων* ὡς φαίνεται δὲν ὑπῆρχεν ἄλλη διαφορά πλὴν ὅτι ὁ *νιοτόρ Φουρτούνας* δὲν ἔφερε τὸ ὄνομά του καθ' εὐφημισμὸν ὅπως ὁ *νιοτόρ Σπεράντσα* τὸ ἰδικόν του. Ἦτο ὄνομα καὶ πράγμα *φουρτούνα* ἐκπῶσα συχνάκις εἰς τὰς κεφαλὰς τῶν οἰκογενειῶν, αἵτινες τυχόν τὸν προσεκάλουν ὡς ἰατρόν. Ἀλλὰ καὶ διὰ τὸν Σπεράντσαν ὑπῆρξεν ὡς φοβερὰ τρικυμία, συνεπεῖα τῆς ὁποίας ἐναυάγησαν οἰκτρῶς ὅλα τὰ ὄνειρα καὶ τὰ σχέδια τῆς ἐγκαταστάσεως αὐτοῦ ἐν τῇ πολλὰ εἰς τὸ βαλαντιόν του ὑποσχομένη Σμύρνη, ὡς ἀμέσως κατωτέρω θὰ ἐξιστορήσω.

Ὡς πρὸς τὴν θεραπείαν τῶν ἀσθενῶν των καὶ οἱ δύο κατέληγον εἰς τὸ αὐτὸ ἀποτέλεσμα, εἰς τὴν ταχεῖαν δηλ. καὶ ἀσφαλῆ σωτηρίαν καὶ ἀπαλλαγὴν τῶν ἀνθρώπων ἀπὸ τῶν δεινῶν τοῦ κόσμου τούτου πρὸς ἀνάπανσιν ἐν τῷ ἄλλῳ. Καὶ οἱ δύο ἦσαν τρόπον τινὰ πράκτορες ἐταιρειῶν μεταναστεύσεως λυσοδῶς ἀνταγωνιζόμενοι, ποῖος περισσοτέρους μετανάστας καὶ διὰ τοῦ ταχυτέρου τρόπου νὰ ἐξαποστείλῃ ὄχι πλέον εἰς τὸν *νέον κόσμον*, ἀλλ' εἰς τὸν *παλαιόν*, τὸν πολὺ παλαιόν, ὁπόθεν δὲν ἐπιστρέφει κανεὶς ποτέ!

Ἐὰν ὅμως συνέπιπτον εἰς τὰ θεραπευτικὰ ἀποτελέσματα διέφερον καὶ δὲν συνεφώνουν εἰς τὰς μεθόδους καὶ τὰ δόγματα, διὰ τῶν ὁποίων ἐπήρχοντο τὰ ἀποτελέσματα ταῦτα. Αὐτὸ δὲ μόνον ἤρκει νὰ κατηγορῇ ὁ εἷς τὸν ἄλλον ὡς ἁμαθῆ.

Ὁ Φουρτούνας ἠκολούθει τὴν μέθοδον τῶν βδελλῶν κατὰ δωδεκάδας, τοῦ κλυστηρίου καὶ τῆς αὐστηρᾶς ἀποχῆς ἀπὸ φαγητοῦ καὶ ὕδατος, οὔτε κἂν σταγόνας.

Ὁ Σπεράντζας τὴν ἀλλεπάλληλον φλεβοτομίαν, τὰ καθάρσια καὶ τὴν ἐφίδρωσιν διὰ θερμῶν ποτῶν.

Αὐτὰ καὶ οἱ δύο ἐφήρμοζον εἰς πᾶσαν περίστασιν. Ἐν τούτοις καὶ οἱ δύο ἔβλεπον ὅτι τακτικὰ καὶ ἀλανθασίως ἀπέθνησκον οἱ ἀσθενεῖς των, εἴτε εἰς τὰ θεραπευτικὰ δόγματα τῆς σχολῆς τῆς Πάδοβας, εἴτε εἰς τὰ τῆς σχολῆς τοῦ Μονπελλιέ ὑποβάλλοντο. Ἄδιάφορον! ἄς ἀπέθνησκον, δὲν ἦτο ποτὲ δυνατόν, ἐσκέπτετο ἕκαστος περὶ τῆς οἰκείας σχολῆς του τὴν ὁποίαν εἰρήσθω ἐν παρόδῳ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἐξ ἀκοῆς μόνον ἐγνώριζε, νὰ πλανᾶται ἢ σχολή του εἰς τὰς δοξασίας τῆς.

Καὶ ἐὰν μὲν ὁ ἀσθενὴς ἀπέθνησκε κατόπιν τῆς διπλῆς συμφορᾶς τοῦ νὰ τὸν ἐπισκεφθοῦν καὶ οἱ δύο ἰατροί, τὸ πρᾶγμα ἦτο εὐκόλον. Ὁ θάνατος ἀπεδίδετο ὑπὸ τοῦ ἑνὸς ἱατροῦ εἰς τὸν ἄλλον καὶ τἀνάπαλιν. Ἐὰν ὅμως ἀπέθνησκε κατόπιν τῆς ἀπλῆς συμφορᾶς τῆς ἐπισκέψεως ὑπὸ τοῦ ἑνὸς μόνον ἱατροῦ, τότε ὁ θάνατος ἀπεδίδετο εἰς πᾶν ἄλλο αἷτιον ἢ εἰς τὴν θεραπευτικὴν του μέθοδον.

Ὁ Σπεράντζας ἐντὸς ὀλίγου χρόνου ἐν Σμύρνῃ ἤρχισε νὰ εὐδοκιμῇ μὲ τὴν ἐπιστήμην του τῆς φλεβοτομίας, καὶ συνεπῶς καὶ τῆς βαλαντιοτομίας τοῦ συναφοῦς τούτου κλάδου τῆς πρώτης. Ἄφ' ἑτέρου ὁ Φουρτούνας ἐξηκολούθει νὰ κάμνῃ μεγάλας καταναλώσεις βδελλῶν. Τὸ αἷμα ἐν Σμύρνῃ ἔρρεε ποταμηδόν! Οὐχ ἦττον ὁ Φουρτούνας δὲν ἔβλεπε μὲ καλὸν ὄμμα τὰς προόδους τοῦ παρεισάκτου συναδέλφου του καὶ ἐπωφελεῖτο πάσης εὐκαιρίας νὰ τὸν στιγματίζῃ. Ἄλλὰ καὶ ὁ Σπεράντζας δὲν ἐλησμόνει τὸ τῆς Γραφῆς: ὀδόντα ἀντὶ ὀδόντος καὶ ὀφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ. Ἡ

θύελλα όλον ἐν ἐπλησίαζε, πολλά σημεῖα τὴν προεμήνου, ἕως οὗ τέλος καὶ ἐξέσπασεν ὑπὸ τὰς ἐξῆς περιστάσεις: Πλούσιός τις Φραγκοσυριανὸς ἀδιαθειήσας ὀλίγον προσεκάλεσε τὸν δόκτωρα, Φουρτούνα, ὁ ὁποῖος κατὰ τὴν ἀπαρέγκλιτον μέθοδόν του ἀμέσως ἐφήρμοσε δωδεκάδας τινὰς βδελλῶν ἐπὶ τοῦ τραχήλου, τῶν ποδῶν, τῶν πλευρῶν καὶ λοιπῶν μελῶν καὶ ἀπελθὼν ἐδήλωσεν ὅτι μετὰ τινὰς ὥρας θὰ ἐπανήρχετο διὰ τὸ κλυστήριον.

Ἄλλ' ἐν τῷ μεταξὺ γραῖα τις ἐκ τῶν πρακτόρων τοῦ Σπεράντσα τῶν διαλαλουσῶν τεχνήντως εἰς τὰς οἰκογενείας τὴν ἐπιστήμην καὶ τὴν ἐπιτηδειότητά του εἶχε πείσει τοὺς οἰκείους τοῦ ἀσθενοῦς νὰ προσκαλέσουν καὶ τὸν Σπεράντσα, τοσοῦτ' ἄλλο, καθόσον ὁ βδελλομυζώμενος ἀσθενὴς ἐχειροτέρευε. Μετ' ὀλίγον φθάνει σοβαρὸς καὶ στυγνὸς τὴν ὄψιν ὁ νιοτὸρ Σπεράντσα, ὁ ὁποῖος ἀφαιρέσας τὸ ἐφάπλωμα τοῦ ἀσθενοῦς βλέπει ἐνώπιόν του ἔντρομος θέαμα ἀποτρόπαιον! Ὁ πάσχων παρουσίαζε τελείαν τὴν φρικτὴν εἰκόνα τοῦ Λαοκόντος περισφιγγόμενος εἰς τὸν λαιμόν, τοὺς βραχίονας, τὰς πλευράς καὶ τοὺς πόδας ἀπὸ πελωρίας δίκην ὄφρων βδέλλας συστρεφόμενας, ἐρπούσας καὶ ἐπιμηκνωμένας ἐν μέσῳ ρυακίων αἵματος ἀναβλυζόντων ἐκ τῶν δηγμάτων.

Ω! κανάγια ντὶ Φουρτούνα! ἀνέκραξεν ἐν ἀγανακτήσει ὁ Σπεράντσα διατάξας συνάμα καὶ μερικὰς ὀκάδας ἄλλοτος πρὸς ἀπολύτρωσιν τοῦ ἡμιλιποθύμου ἤδη ἀρρώστου ἀπὸ τῶν βδελλῶν. Καὶ ἐνῶ ἀνασπάσας τὸν φλεβοτόμον του ἠτοιμάζετο νὰ ἀποτελειώσῃ τὸν ἀσθενῆ διὰ γενναίας φλεβοτομίας ὑβρίζων ὅλον ἐν μετ' ἐξάψεως **κανάγια! κανάγια!** ὡς νὰ εἶχεν ὑπὸ τὴν πτέρναν τὸν ἐχθρόν του καὶ ἐπρόκειτο νὰ λάβῃ τὴν ὑπερταίην ἐκδίκησιν, παρουσιαζέται αἴφνης καὶ ὅλως ἀπρόοπτος ὁ νιοτὸρ Φουρτούνας μὲ τὸ κλυστήριον πλήρες πρὸς ἐφαρμογὴν τοῦ δευτέρου μέρους τῆς θεραπείας. Οὔτε πρὸ τῆς κεφαλῆς τῆς Μεδούσης, εἰάν αὕτη αἴφνης προέβιλλε πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν του, δὲν θὰ ἐξέφραζε τοιαύτην φρίκην τὸ πρόσωπόν του, ὅσην ὅτε εἶδε τόσον ἀπρόοπτος τὴν κεφαλὴν τοῦ Σπεράντσα.

Ἐστάθη πρὸς στιγμήν ὡς ἀπολιθωμένος μὲ προτεταμένον τὸ κλυστήριον.

Οἱ δύο ἀντίπαλοι ὄπλισμένοι ὡς ἦσαν μὲ τὰ ὄπλα τῆς ἐπιστήμης δεινῶς προσέβλεπον ἀλλήλους ἑτοιμοὶ πρὸς συμπλοκήν. Τὸ βλέμμα τοῦ Ἑκτορος καὶ τοῦ Ἀχιλλέως ἀντικρυσθέντων πανόπλων πρὸ τῶν τειχῶν τοῦ Ἰλίου δὲν θὰ ἀπέπνεε τόσον πῦρ μίσους καὶ μένους πολεμικοῦ, ὅσον τὸ βλέμμα τῶν δύο ἡρώων τῆς ἐπιστήμης.

Μπιρμπάντε! ἔβροντοφώνησεν αἴφνης μὲ τρέμουσαν καὶ βραχνὴν ἔξ ὀργῆς φωνὴν ὁ Φουρτούνας καὶ ὤρμησεν ἀκάθεκτος κατὰ τοῦ Σπεράντσα προτείνων ὡς δόρυ τὸ εἰς τὰς χεῖράς του κλυστήριον, τοῦ ὁποίου τὸ περιεχόμενον ἔκουσίως ἢ ἀκουσίως ἐκτοξεύεται κατὰ τοῦ προσώπου τοῦ ἀντιπάλου, ὁ ὁποῖος ἀμυνόμενος ὡς ἔξ ἐνστίκτου ὑψώνει ἀποτόμως πρὸς προφύλαξιν τὴν χεῖρα του τὴν κρατοῦσαν τὸ νυστέριον. Κατὰ τὴν κίνησιν ταύτην ἔκουσίως ἢ ἀκουσίως τραυματίζει τὴν κερκιδικὴν ἀρτηρίαν τοῦ Φουρτούνα. Τὸ αἷμα ραντίζει καὶ κηλιδώνει τὰ πέριξ, ὁ δὲ νωτὸρ Φουρτούνας μετ' ὀλίγον πίπτει αἰμόφυρτος καὶ λιπόθυμος ἐν μέσῳ τοῦ ἀπεριγράπτου θορύβου καὶ τῶν φωνῶν τῶν παρισταμένων οἰκείων τοῦ ἀσθενοῦς.

Ὁ Σπεράντσα ἀναλογισθεὶς δι' ἀστραπιαίας σκέψεως τὸ σοβαρὸν τῆς θέσεώς του ἔκρινε φρόνιμον νὰ τραπῇ ἀμέσως εἰς φυγὴν ἀπὸ τοῦ πεδίου τῆς μάχης καὶ ἀπῆλθε κρατῶν εἰσέτι εἰς τὴν χεῖρα τὸ ὄπλον τῆς ἐπιστήμης του ὠχρὸς στυγνὸς ὡς Κάϊν ἄρτι φονεύσας τὸν ἀδελφόν του! Μεταβὰς εἰς τὸν ξενῶνά του ἐσκέφθη καθ' ὅλην τὴν νύκτα περὶ τῶν συνεπειῶν τῆς πράξεώς του, τῶν ὁποίων ἡ πρώτη θὰ ἦτο ἡ ἐμφάνισις τῆς ἀστυνομίας. Πολὺ προνοητικώτερος δὲ ὢν περὶ τοῦ ἑαυτοῦ του ἢ περὶ τῶν ἀσθενῶν του καὶ χωρὶς νὰ χάσῃ καιρὸν παραλαβὼν τὴν ὀμβρέλλαν του, τὸ μακρὸν καὶ πλατὺ ταμπάρο καὶ τὴν βαλίζαν του διευθύνεται ὄρθρου βαθέως πρὸς τὴν προκυμαίαν τῆς πόλεως, ὁπόθεν παρατηρήσας εἰς τὸν λιμένα, ὅτι πλοῖόν τι ἐτοιμάζεται πρὸς ἀπόπλουν, διαπεραιοῦται τάχιστα πρὸς αὐτὸ καὶ ζητεῖ νὰ ἰδῇ τὸν πλοίαρχον.

“Ολα εἶχον συνωμόσει κατὰ τῆς ζωῆς τοῦ ἀτυχοῦς πάππου μου! Τὸ πλοῖον αὐτό, ὅπερ ἔφερε τὸ ὄνομα «Μιχαὴλ Ἀρχάγγελος» ἔτυχε νὰ εἶνε ἐκ τῆς Βάρνης, ἣτις, εἰρήσθω ἐν παρόδῳ, εἶχε κατ’ ἐκείνους τοὺς καιροὺς ὅπως ἄλλως τε καὶ ὄλαι αἱ ἑλληνικαὶ παράλια πόλεις τοῦ Εὐξείνου, στόλον ἐξ ἰστιοφόρων, μικρᾶς καὶ μεγάλης χωρητικότητος πλεόντων χάριν ἐμπορίου, μέχρι Μασσαλίας, Ἰσπανίας, Ἀλεξανδρείας καὶ Συρίας. Ὁ πλοίαρχος ὠνομάζετο Καπτάν — Πέτρος. Τὸν ἐγνώρισα γέροντα ἤδη σαράντα ἔτη μετὰ τὰ ἐξιστορούμενα ἐνταῦθα γεγονότα, καὶ παρὰ τοῦ ὁποίου ἔμαθον οὐκ ὀλίγας λεπτομερείας περὶ τοῦ βίου καὶ τοῦ τραγικοῦ τέλους τοῦ δημίου τοῦ πάππου μου ὑπὸ τοῦ ντοτόρου Σπεράντσα.

Ὁ Καπτάν Πέτρος, ἔτοιμος, ὡς εἶπον, πρὸς ἀπόπλουν διὰ Κωνσταντινούπολιν καὶ Βάρναν, μαθὼν παρὰ τῶν ναυτῶν του ὅτι ἐπίσημόν τι πρόσωπον μὲ ὑψηλὸ καπέλλο ζητεῖ νὰ τὸν ἴδῃ, ἔσπευσε προθύμως νὰ τὸν ὑποδεχθῆ εἰς τὸ καράβι του. Τὸ παράστημα, ἡ στυγνὴ σοβαρότης, αἱ **φαβορίτες**, τὸ ὑψηλὸ καπέλλο καὶ τὰ ματογυᾶλια τοῦ Σπεράντσα φαίνεται ὅτι ἀμέσως ἐπεβλήθησαν εἰς τὸν ἀπλοϊκὸν πλοίαρχον, ἀλλ’ ἴσως καὶ ὁ παχὺς ναῦλος τῶν 450 γροσίων τὸν ὁποῖον προσέφερεν ὁ φυγὰς ἱατρὸς προθυμώτατα δι’ εὐνοήτους λόγους, φυσικῶ τῷ λόγῳ, ἀποκρουβέντας ἀπὸ τοῦ πλοίαρχου.

Μετ’ ὀλίγον τὸ πλοῖον ἀπῆρε τοῦ λιμένος διευθυνόμενόν μὲ οὐρίον νότιον ἐλαφρὸν ἄνεμον πρὸς τὸν Ἑλλήσποντον. Κατὰ τὸν πλοῦν πολλάκις οἱ ναῦται εἶδον τὸν ταξειδιώτην τῶν ὄρθιον ἀτενίζοντα πρὸς τὸ ἤρεμον πέλαγος, ἐκεῖ πρὸς τὴν Σμύρνην, μὲ ἔκφρασιν φόβου, θλίψεως καὶ ἀγανακτήσεως ἐν ταῦτῳ, καὶ ἀναφωνοῦντα μὲ συγκρατουμένην μετὰ τῶν συνεσφιγμένων ὀδόντων του φωνήν: “ὦ! «**Φουρτούνα! Φουρτούνα!**»

Οἱ ναῦται παρεξηγοῦντες τὴν ἐπιφώνησιν καὶ ἀποροῦντες διὰ τὸν ἀδικαιολόγητον τοῦτον φόβον τοῦ ἱατροῦ ἐκ τῆς τρικυμίας προσεπάθουν νὰ τὸν καθησυχάζουν. «Μὴ

φοβᾶσαι, σιὸρ ντοτόρο! μπουνάτσα εἶνε· δὲν βλέπεις; Δὲν θᾶχουμε φουρτούνα· ἔννοια σου!»

Καὶ ἐπειδὴ συχνὰ τῷ διέφευγεν ἡ ἐπιφώνησις αὕτη, τὸ πλήρωμα τὸν ἐπωνόμασε: **ντοτόρ Φουρτούνα** κατ' ἀρχὰς ἀστεϊζόμενοι· βαθμηδὸν δὲ ἔνεκα τῆς ἐπαναλήψεως τῷ προσκόλλησαν σοβαρῶς τὸ ἀπαίσιον δι' αὐτὸν ὄνομα τοῦ Σμυρναίου ἀντιπάλου του, τὸ ὁποῖον ὅταν ἤκουε ἦτο ἀδύνατον νὰ μὴ κάμη ἓνα φοβερὸν μορφασμὸν τρόμου καὶ ὀργῆς πολλὰ σημαίνοντα . . . .

Κατὰ τὰς συνομιλίας του μετὰ τοῦ Καπτὰν Πέτρου προσποιούμενος ἀδιαφορίαν ἐξήταζεν αὐτὸν τεχνήντως θέλων νὰ μάθη πολλὰ περὶ τῶν πόλεων τῆς Μαύρης Θαλάσσης· διὸ καὶ τὸν ὑπέβαλλεν εἰς πολυῶρους ἀνακρίσεις ἐρωτῶν περὶ τοῦ πληθισμοῦ ἐκάστης πόλεως, περὶ τῶν ἐργασιῶν τῶν κατοίκων, τοῦ ἐμπορίου, τῶν ἡθῶν κτλ. Ἐκ τῶν πληροφοριῶν τοῦ πλοιάρχου ὁ Σπεράντσας ἔκαμεν ἤδη τὴν ἐκλογὴν του καθ' ἑαυτὸν καὶ κατέστρωσε τὰ σχέδια τῆς ἐγκαταστάσεώς του ἐν Βάρνη, ἀλλ' ἀπέκρυπτεν ἐπιμελῶς ἀπὸ τοῦ ἀφελοῦς πλοιάρχου τὰς προθέσεις καὶ τὰς ἀποφάσεις του μὲ τὸν ὀπισθόβουλον σκοπὸν ἵνα ἐπιτύχη ἀντιστάθμισμά τι παρ' αὐτοῦ, ὅταν τέλος θὰ ἐφαινετο τρόπον τινα ὑποχωρῶν εἰς τὰς παρακλήσεις τοῦ πλοιάρχου ὅπως ἐκλέξῃ τὴν πατρίδα του, τὴν Βάρναν, ὡς τόπον ἐγκαταστάσεως καὶ ἐξασκήσεως τοῦ ὑψηλοῦ ἐπαγγέλματός του. Διότι ἐμάντευεν εὐκόλως ὡς ἐκ τῆς διπλωματικῆς ἀδεξιότητος καὶ τῆς ἀπλοϊκῆς πονηρίας τοῦ ἀγαθοῦ πλοιάρχου προδιδούσης τὰς ἐνδομύχους σκέψεις καὶ σκοποὺς αὐτοῦ, ὅτι οὗτος ἐθεώρει ὡς φιλοδοξίαν του ἀπέναντι τῶν συμπατριωτῶν του, εἰάν κατῶρθωνε νὰ φέρῃ εἰς τὴν πατρίδα του τὴν στερουμένην ἰατρῶν ἓνα **ἐξοχώτατον**, ἓνα **γιατρὸν τῆς Πάδοβας** διὰ νὰ σώζῃ κόσμον καὶ κόσμον! Τὸ δὲ ἀντιστάθμισμα αὐτὸ θὰ ἦτο ἡ ἀπαλλαγὴ τῆς πληρωμῆς τοῦ ναύλου τῶν 450 γροσιῶν.

Καὶ πράγματι μίαν πρωτῶν, ὅτε ὁ **Ἀρχάγγελος Μιηλ** οὐριοδρομῶν εἰς τὴν Προποντιδα ἐπλησίαζεν εἰς τὴν ἰωνσταντινούπολιν, ὁ Καπτὰν Πέτρος διευθυνθεὶς πρὸς

τὸν πολύτιμον ἐπιβάτην του καὶ χαιρετήσας αὐτὸν μετὰ σεβασμοῦ ἀπεπειράθη διὰ τελευταίαν φορὰν νὰ τὸν μεταπέσει ἀπὸ τοῦ σκοποῦ τῆς ἐγκαταστάσεώς του, ὡς ἐπέμενε δηλῶν τοῦτο πονηρῶς ὁ Σπεράντσα, ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ συγκεντρῶσας ὅλην τὴν εὐγλωττίαν του, καὶ πρὸ πάντων ἀποφασίσας νὰ κάμῃ ἐν ἀνάγκῃ ἀβαρίαν τοῦ ναύλου τῶν 450 γροσίων διὰ νὰ σωθῇ ἀπὸ τοῦ ναυαγίου ἢ διακαῆς ἐπιθυμία του τοῦ νὰ φιλοδωρήσῃ τὴν πατρίδα του Βάρναν μὲ ἐν ἐπιστημονικὸν *πεσκέσι*, λέγει πρὸς τὸν Σπεράντσαν:

«Ἐξοχώτατε! βλέπεις ποῦ φθάνουμε σὲ λίγο στὴν Πόλι· ὁ καιρὸς εἶνε πρῖμος, καὶ ἂν θέλῃ ὁ Θεός, ἀφοῦ σταθοῦμε λίγες ὥρες στὸ λιμάνι, τὸ βράδυ θὰ εἴμαστε ὄξου στὴ Μαύρῃ Θάλασσα. Κάνε μου τὴ χάρι νὰ σὲ πάω στὴ Βάρνα. Ἐδῶ στὴν Πόλι εἶνε πλήθος γιατροί, ἐκεῖ δὲν εἶνε κανένας, δὲν εἶδαν ἀκόμα, ἀκούουν μονάχα. Γιατρὸ σὰν καὶ λόγου σου τῆς Φραγκιάς· θὰ κάμῃς χρυσὲς δουλιές καὶ θὰ σωτηρεύσῃς κόσμον. Νά! τί νὰ σὲ πῶ· θέλω νὰ κάνω ἓνα καλὸ στὸν τόπο μου, νὰ τοὺς πάω ἓνα ἔξοχώτατον σὰν τὴν εὐγενεία σου. Κάνω καὶ μιὰ θυσία . . . Χάρισμά σου νᾶναι καὶ ὁ ναῦλος ποῦ θὰ μ' ἔδιδες, δὲν θέλω τίποτες!»

Ἡ ὡς ἱερακὸς σοβαρὰ μὲ τὸ ὄξυ ἐκεῖνο βλέμμα φυσιγγωμία τοῦ Σπεράντσα ἀμέσως ἰλαρύνθη. Μετ' ὀλίγας δὲ προσποιητὰς ἀντιρρήσεις: «Ἄς εἶνε τέλος πάντων, εἶπε γιὰ τὸ χατῆρι σου, Καπτὰν Πέτρο, ἔρχομαι· ἀλλ' ἂν δὲν μείνω εὐχαριστημένος ἐκεῖ, θὰ μὲ φέρεις πάλιν ὀπίσω».

«Ἐννοια σου, ἔξοχώτατε, ἀπήντησε περιχαρῆς ὁ πλοίαρχος· ὅπου θέλεις. Καὶ ἕως στὴ Βενετία, στὸ Λιβόρνο σὲ πάω».

Καὶ οὕτω ἡ συμφωνία ἔλαβε τέλος· δηλαδὴ ἡ συνωμοσία κατὰ τῆς ζωῆς τοῦ πάππου μου ἐξυφάνθη, ἂν καὶ χωρὶς προμελέτην.

Μετ' ὀλίγας ὥρας τὸ πλοῖον ἠγκυροβόλησε πρὸ τοῦ Γαλατᾶ, πάντων ὑγιῶς ἐχόντων· διότι εὐτυχῶς κατὰ τὸν πενήμερον ἐκ Σμύρνης πλοῦν, οὐδεὶς ἐν τῷ πλοίῳ, τὸ ὁποῖον ἔφερε τὸν νιοτὸρ Σπεράντσαν, ἔτυχε νὰ ἀσθενήσῃ.

Ἄφοῦ ὁ πλοίαρχος παρέλαβεν ὀλίγα ἔμπορεύματα, ὁ δὲ Σπεράντσας ἐπρομηθεύθη δύο νέους κοπτεροὺς φλεβοτόμους, ὡς καὶ ἀφθονίαν βοτάνων διὰ τοὺς μέλλοντας ἐν Βάρνῃ πελάτας του ἐκ τῶν *τσαρσιῶν* τοῦ Βυζαντίου, περὶ τὴν μεσημβρίαν ὁ «*Μιχαὴλ Ἀρχάγγελος*» ἀνοίξας τὰ λευκὰ πτερά του διέπλεε τὸν Βόσπορον μὲ τὴν βοήθειαν φρέσκης νοτιᾶς τοῦ Αὐγούστου.

Ὁ δόκτωρ Σπεράντσας ἐκστατικὸς ἐθεώρει τὰς μαγικὰς ἀκτὰς μὲ τὰ κρυστάλλινα καὶ σμαράγδινα νερὰ θωπευομένας ἀπαλῶς, ὡς καὶ τὰς ἀπαραμίλλους εἰς κάλλη ὡς ἐν φαντασμογαρίᾳ μεταβαλλομένας εἰκόνας τοπίων ἀνὰ πᾶσαν στροφὴν τοῦ πλοίου περὶ τὰ ἀκρωτήρια τοῦ θαυμασίου πόρου.

[ΣΙΜΩΝ ἈΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ]

